СТАНДАРТ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення Національної комісії
зі стандартів державної мови
01 жовтня 2026 року № 279

ТЕРМІНОЛОГІЯ БЕЗБАР’ЄРНОСТІ

Офіційне видання

Київ

**Національна комісія
зі стандартів державної мови**

2026

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА 3

СТАНДАРТ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ 6
1. Сфера застосування 6
2. Нормативні покликання 6
3. Загальні пояснення 6
4. Основний зміст 7
   4.1 Засадничі поняття безбар’єрності 7
   4.2. Людина та її функціювання 14
   4.3. Доступний простір 17
5. Абетковий покажчик 21

ДОДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ 25
Додаток 1. Цільові групи та фахівці у сфері безбар’єрності 25
Додаток 2. Вікові групи 32

ПІСЛЯМОВА 33

БІБЛІОГРАФІЯ 37

ПЕРЕДМОВА

1. Цей Стандарт державної мови підготувала робоча група з напрацювання стандарту державної мови «Термінологія безбар'єрності» (рішення Національної комісії зі стандартів державної мови від 09 травня 2025 року № 179 (зі змінами)):

1) Ломакіна Тетяна Анатоліївна – доктор філософії, радник – уповноважений Президента України з питань безбар'єрності (голова робочої групи);

2) Боренько Ярина Йосипівна – кандидат політичних наук, експерт і тренер із прав людини і демократичного громадянства, політолог (член робочої групи);

3) Величко-Трифонюк Руслана Володимирівна – фахівець із правничих питань Громадської організації «Центр експертних рішень та адвокації» (член робочої групи);

4) Висоцький Володимир Олександрович – старший радник з безбар'єрного середовища та послуг Фонду «Партнерство за сильну Україну», фахівець із доступності та інклюзивних практик Громадської спілки «Ліга сильних», член Міжнародної асоціації фахівців із доступності (член робочої групи);

5) Голик Володимир Анатолійович – кандидат медичних наук, старший науковий співробітник, заступник голови правління з міжнародної співпраці – член правління Українського товариства фізичної та реабілітаційної медицини (член робочої групи);

6) Левченко Тетяна Миколаївна – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української лінгвістики та методики навчання Університету Григорія Сковороди в Переяславі (член робочої групи);

7) Лялька Оксана Михайлівна – доктор філософії, голова правління Громадської організації «Українське товариство терапії мови і мовлення» (член робочої групи);

8) Мойса Богдан Степанович – кандидат політичних наук, технічний офіцер з питань інвалідності, здоров'я та послуг в бюро Всесвітньої організації охорони здоров'я в Україні (член робочої групи);

9) Навальна Марина Іванівна – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри журналістики та мовної комунікації Національного університету біоресурсів та природокористування України (член робочої групи);

10) Павлова Юлія Олександрівна – доктор наук із фізичного виховання та спорту, професор, професор кафедри теорії та методики фізичної культури Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського (член робочої групи);

11) Плаксенко Марія Леонідівна – кандидат політичних наук, керівник напряму людиноцентричних результатів політик проєкту «Відновлення для всіх» (член робочої групи);

12) Тищенко Юлія Анатоліївна – заступник керівника центру внутрішньополітичних досліджень Національного інституту стратегічних досліджень (член робочої групи);

13) Токарєва Уляна Дмитрівна – заступник Міністра молоді та спорту України (член робочої групи);

14) Фурсова Людмила Миколаївна – адвокаційний менеджер Громадської організації «Боротьба за права» (член робочої групи);

15) Янченко Антон Олексійович – кандидат політичних наук, виконавчий директор Громадської організації «Центр експертних рішень та адвокації» (секретар робочої групи).

Координатор робочої групи:

Новікова Ольга Олександрівна – доктор філологічних наук, професор, член Національної комісії зі стандартів державної мови.

2. Цей Стандарт державної мови пройшов громадське обговорення з 17 листопада 2025 року до 17 грудня 2025 року.

3. Цей Стандарт державної мови отримав висновки та пропозиції від:

1) Громадської організації осіб з інвалідністю «Fight For Right» / «Боротьба за права» (лист від 21 грудня 2025 року № 211/2.1-07-26);

2) Громадської ради при Міністерстві молоді та спорту України (лист від 16 грудня 2025 року № 361110-25);

3) Громадської організації «Українська асоціація жестомовних людей» (лист від 17 грудня 2025 року вх. № 2252/25);

4) Громадської організації «Центр експертних рішень та адвокації» (лист від 16 грудня 2025 року № 16/117);

5) Заводу з виробництва спортивного обладнання та дитячих ігрових майданчиків «Сіверспорт» (лист від 05 грудня 2025 року вх. № 2194/25);

6) Інституту української мови Національної академії наук України (лист від 26 березня 2026 року № 307/126);

7) Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (лист від 21 грудня 2025 року вх. № 2099/25);

8) Міністерства закордонних справ України (лист від 24 грудня 2025 року 413/16-077-158591);

9) Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України (лист від 26 лютого 2026 року № 4802-04/19596-03);

10) Міністерства молоді та спорту України (лист від 16 грудня 2025 року № 13359/12.1);

11) Міністерства оборони України (лист від 18 грудня 2025 року № 220/22314);

12) Міністерства розвитку громад та територій України (лист від 17 грудня 2025 року № 33189/30/10-25);

13) Міністерства у справах ветеранів України (лист від 17 грудня 2025 року № 28082/1.4/5.4-25);

14) Міністерства юстиції України (лист від 17 грудня 2025 року № 181804/16985-3-25/4);

15) Національного банку України (лист від 19 грудня 2025 року № 14-0005/96932);

16) Національного університету «Львівська політехніка» (лист від 25 грудня 2025 року вх. № 2275/25);

17) Представництва ЮНЕСКО в Україні (лист від 17 грудня 2025 року № L/2025/12/17);

18) The International Information Centre for Terminology (Infoterm) (лист від 28 лютого 2026 року вх. № 402/26).

4. Справа цього Стандарту державної мови пройшла перевірку в апараті Національної комісії зі стандартів державної мови (висновок від 30 вересня 2026 року).

5. Цей Стандарт державної мови затвердила Національна комісія зі стандартів державної мови (рішення Національної комісії зі стандартів державної мови від 01 жовтня 2026 року № 279 «Про затвердження стандарту державної мови “Термінологія безбар’єрності”»).

6. Цей Стандарт державної мови чинний із 02 жовтня 2026 року.

СТАНДАРТ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ «ТЕРМІНОЛОГІЯ БЕЗБАР'ЄРНОСТІ»

1. Сфера застосування

Цей Стандарт державної мови застосовують у всіх сферах суспільного життя, визначених у законодавстві.

2. Нормативні покликання

Підставою для цього Стандарту державної мови є такі нормативні документи:

1) Конституція України;

2) Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної»;

3) Національна стратегія зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 року № 366 (у редакції розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 березня 2025 року № 294-р));

4) Положення про Національну комісію зі стандартів державної мови (постанова Кабінету Міністрів України від 06 листопада 2019 року № 911);

5) Порядок напрацювання, затвердження, уведення в дію, перегляду стандартів державної мови та внесення змін до них (рішення Національної комісії зі стандартів державної мови від 16 листопада 2023 року № 421, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 04 грудня 2023 року за № 2107/41163);

6) Рішення Національної комісії зі стандартів державної мови від 09 травня 2025 року № 179 «Про напрацювання проєкту стандарту державної мови «Термінологія безбар'єрності» (зі змінами).

3. Загальні пояснення

Цей Стандарт державної мови унормовує та систематизує терміни і визначення понять у сфері безбар'єрності, сприяє розвитку та поширенню української термінології з питань безбар'єрності, забезпечує єдність уживання термінів в офіційному спілкуванні, нормативно-правових актах, освітній, науковій, професійній та публічній комунікації, а також підвищує рівень суспільної обізнаності щодо принципів безбар'єрності, рівності прав і можливостей та поваги до людської гідності.

4. Основний зміст

4.1. Засадничі поняття безбар’єрності

4.1.1 адаптивний засіб

Предмет, пристрій, обладнання або технологія, налаштовані відповідно до функціональних можливостей і потреб людини та/або спільноти людей, що допомагають їм самостійно виконувати повсякденні дії та брати повноцінну й ефективну участь у всіх сферах суспільного життя.

4.1.2 адаптивність

Здатність об’єкта, простору, послуги, продукту чи системи змінюватися і пристосовуватися відповідно до індивідуальних потреб людини та/або спільноти людей, а також забезпечувати їм рівний доступ до повноцінної та ефективної участі в усіх сферах суспільного життя.

4.1.3 аудит доступності

Перевіряння об’єкта, простору, послуги, продукту чи системи щодо їхньої відповідності вимогам безбар’єрності та доступності і зручності для всіх користувачів.

4.1.4 бар’єр

Перешкода, що обмежує або внеможливлює організацію життєвого простору людини та/або спільноти людей на засадах рівності, доступності, залучальності, взаємоповаги та визнання різноманіття їхніх потреб.

4.1.4.1 громадянський бар’єр

Перешкода, що обмежує або внеможливлює організацію життєвого простору людини та/або спільноти людей на засадах рівності, доступності, залучальності, взаємоповаги та визнання різноманіття їхніх потреб у суспільно-політичній сфері під час реалізації їхніх громадянських і політичних прав і свобод, зокрема під час повноцінної та ефективної участі в усіх сферах суспільного життя та громадянської активності.

4.1.4.2 економічний бар’єр

Перешкода, що обмежує або внеможливлює організацію життєвого простору людини та/або спільноти людей на засадах рівності, доступності, залучальності, взаємоповаги та визнання різноманіття їхніх економічних потреб під час реалізації їхніх економічних прав і свобод, зокрема під час працевлаштування й роботи, отримання фінансових та інших ресурсів для заняття підприємницькою діяльністю чи самозайнятості.

4.1.4.3 інституційний бар’єр

Перешкода, що обмежує або внеможливлює організацію життєвого простору людини та/або спільноти людей на засадах рівності, доступності, залучальності, взаємоповаги та визнання різноманіття їхніх потреб у взаємодії з органами державної влади та місцевого самоврядування, підприємствами, установами й організаціями.

4.1.4.4 інформаційний бар’єр

Перешкода, що обмежує або внеможливлює організацію життєвого простору людини та/або спільноти людей на засадах рівності, доступності, залучальності, взаємоповаги та визнання різноманіття їхніх інформаційних потреб під час реалізації їхніх інформаційних прав і свобод, зокрема під час отримання інформаційних послуг і продуктів у форматах, що відповідають їхнім можливостям і способам сприйняття, обробляння та засвоєння інформації.

4.1.4.5 комунікаційний бар’єр

Перешкода, що обмежує або внеможливлює організацію життєвого простору людини та/або спільноти людей на засадах рівності, доступності, залучальності, взаємоповаги та визнання різноманіття їхніх комунікаційних потреб, зокрема під час обміну інформацією та ефективної взаємодії.

4.1.4.6 культурний бар’єр

Перешкода, що обмежує або внеможливлює організацію життєвого простору людини та/або спільноти людей на засадах рівності, доступності, залучальності, взаємоповаги та визнання різноманіття їхніх культурних потреб, зокрема під час участі в культурному житті, творчості та самовираженні, користування культурними благами, об’єктами культурної спадщини.

4.1.4.7 нормативний бар’єр

Перешкода, зумовлена нормами права, актами законодавства, що обмежує або внеможливлює організацію життєвого простору людини та/або спільноти людей на засадах рівності, доступності, залучальності, взаємоповаги та визнання різноманіття їхніх потреб.

4.1.4.8 освітній бар’єр

Перешкода, що обмежує або внеможливлює організацію життєвого простору людини та/або спільноти людей на засадах рівності, доступності, залучальності, взаємоповаги та визнання різноманіття їхніх освітніх потреб під час реалізації їхніх освітніх прав і свобод, зокрема під час навчання впродовж життя, здобуття освіти і професії, підвищення кваліфікації та опанування додаткових компетентностей.

4.1.4.9 ставленнєвий бар’єр
Перешкода, зумовлена упередженим, стереотипним, дискримінаційним чи негативним ставленням, що обмежує або внеможливлює організацію життєвого простору людини та/або спільноти людей на засадах рівності, доступності, залучальності, взаємоповаги та визнання різноманіття їхніх потреб.

4.1.4.10 суспільний бар’єр
Перешкода, що обмежує або внеможливлює організацію життєвого простору людини та/або спільноти людей на засадах рівності, доступності, залучальності, взаємоповаги та визнання різноманіття їхніх суспільних потреб, зокрема під час повноцінної та ефективної участі в усіх сферах суспільного життя, користування благами суспільства.

4.1.4.11 фізичний бар’єр
Перешкода, що обмежує або внеможливлює організацію життєвого простору людини та/або спільноти людей на засадах рівності, доступності, залучальності, взаємоповаги та визнання різноманіття їхніх фізичних потреб під час користування об’єктами фізичного оточення, зокрема будівлями і спорудами, транспортом, об’єктами інфраструктури та публічного простору.

4.1.4.12 цифровий бар’єр
Перешкода, що обмежує або внеможливлює організацію життєвого простору людини та/або спільноти людей на засадах рівності, доступності, залучальності, взаємоповаги та визнання різноманіття їхніх цифрових потреб під час реалізації їхніх цифрових прав і свобод, зокрема під час отримання цифрових (електронних) послуг, продуктів, інформації.

4.1.5 безбар’єрна послуга
Послуга, доступна кожній людині та/або спільноті людей незалежно від їхніх фізичних, психічних чи інших потреб і можливостей, що унеможливлює будь-які перешкоди під час її отримання (від інформування до отримання результату).

4.1.6 безбар’єрне суспільство
Суспільство, у якому запобігають виникненню бар’єрів, виявляють і усувають їх, а також забезпечують кожній людині та/або спільноті людей рівні права, можливості доступу й повноцінної та ефективної участі в усіх сферах суспільного життя.

4.1.7 безбар’єрний простір

Фізичний, інформаційний, комунікаційний, цифровий та інший простір, у якому запобігають виникненню бар’єрів, виявляють і усувають їх та створюють умови для рівного доступу, безпеки, самостійності й повноцінної та ефективної участі людини та/або спільноти людей у всіх сферах суспільного життя, для реалізації їхніх прав та самореалізації.

4.1.8 безбар’єрність

Організація життєвого простору людини та/або спільноти людей на засадах рівності, доступності, залучальності, взаємоповаги та визнання різноманіття їхніх потреб, яка є визначальною у формуванні й реалізації державної політики та політики органів місцевого самоврядування; обов’язковою в діяльності підприємств, установ і організацій; спрямованою на усунення бар’єрів і запобігання їх виникненню, зокрема в питаннях забезпечення вільного доступу до фізичного оточення, житла, транспорту, інформації та комунікації, товарів, робіт, послуг тощо, а також гарантування всім рівних можливостей для повноцінної й ефективної участі в усіх сферах суспільного життя, для справедливої реалізації їхніх прав та самореалізації.

4.1.8.1 громадянська безбар’єрність

Організація життєвого простору людини та/або спільноти людей на засадах рівності, доступності, залучальності, взаємоповаги та визнання різноманіття їхніх потреб у суспільно-політичній сфері під час реалізації їхніх громадянських і політичних прав і свобод, зокрема під час повноцінної й ефективної участі в усіх сферах суспільного життя та громадянської активності.

4.1.8.2 економічна безбар’єрність

Організація життєвого простору людини та/або спільноти людей на засадах рівності, доступності, залучальності, взаємоповаги та визнання різноманіття їхніх економічних потреб під час реалізації їхніх економічних прав і свобод, зокрема під час працевлаштування й роботи, отримання фінансових та інших ресурсів для заняття підприємницькою діяльністю чи самозайнятості.

4.1.8.3 інституційна безбар’єрність

Організація життєвого простору людини та/або спільноти людей на засадах рівності, доступності, залучальності, взаємоповаги та визнання різноманіття їхніх потреб у взаємодії з органами державної влади та місцевого самоврядування, підприємствами, установами й організаціями.

4.1.8.4 інформаційна безбар’єрність

Організація життєвого простору людини та/або спільноти людей на засадах рівності, доступності, залучальності, взаємоповаги та визнання різноманіття їхніх інформаційних потреб під час реалізації їхніх інформаційних прав і свобод, зокрема під час отримання інформаційних послуг і продуктів у форматах, що відповідають їхнім можливостям і способам сприйняття, обробляння та засвоєння інформації.

4.1.8.5 комунікаційна безбар’єрність

Організація життєвого простору людини та/або спільноти людей на засадах рівності, доступності, залучальності, взаємоповаги та визнання різноманіття їхніх комунікаційних потреб, зокрема під час обміну інформацією та ефективної взаємодії.

4.1.8.6 культурна безбар’єрність

Організація життєвого простору людини та/або спільноти людей на засадах рівності, доступності, залучальності, взаємоповаги та визнання різноманіття їхніх культурних потреб, зокрема під час участі в культурному житті, творчості та самовираженні, користування культурними благами, об’єктами культурної спадщини.

4.1.8.7 нормативна безбар’єрність

Організація життєвого простору людини та/або спільноти людей на засадах рівності, доступності, залучальності, взаємоповаги та визнання різноманіття їхніх потреб, що забезпечені нормами права, актами законодавства.

4.1.8.8 освітня безбар’єрність

Організація життєвого простору людини та/або спільноти людей на засадах рівності, доступності, залучальності, взаємоповаги та визнання різноманіття їхніх освітніх потреб під час реалізації їхніх освітніх прав і свобод, зокрема під час навчання впродовж життя, здобуття освіти і професії, підвищення кваліфікації та опанування додаткових компетентностей.

4.1.8.9 ставленнєва безбар’єрність

Організація життєвого простору людини та/або спільноти людей на засадах рівності, доступності, залучальності, взаємоповаги та визнання різноманіття їхніх потреб, що базується на ставленні до них без будь-яких упереджень, стереотипів, дискримінації чи стигматизації.

4.1.8.10 суспільна безбар’єрність

Організація життєвого простору людини та/або спільноти людей на засадах рівності, доступності, залучальності, взаємоповаги та визнання різноманіття

їхніх суспільних потреб, зокрема під час повноцінної та ефективної участі в усіх сферах суспільного життя, користування благами суспільства.

4.1.8.11 фізична безбар'єрність

Організація життєвого простору людини та/або спільноти людей на засадах рівності, доступності, залучальності, взаємоповаги та визнання різноманіття їхніх фізичних потреб під час користування об'єктами фізичного оточення, зокрема будівлями і спорудами, транспортом, об'єктами інфраструктури та публічного простору.

4.1.8.12 цифрова безбар'єрність

Організація життєвого простору людини та/або спільноти людей на засадах рівності, доступності, залучальності, взаємоповаги та визнання різноманіття їхніх цифрових потреб під час реалізації їхніх цифрових прав і свобод, зокрема під час отримання цифрових (електронних) послуг, продуктів, інформації.

4.1.9 відчуття залученості

Психологічна потреба людини відчувати себе прийнятою, цінною та важливою частиною певної групи, колективу або суспільства.

4.1.10 доступність

Властивість об'єкта, простору, послуги, продукту чи системи, зокрема фізичного оточення, транспорту, інформації та комунікації, інформаційно-комунікаційних технологій, товарів, робіт, відкритих або наданих для людини та/або спільноти людей, зокрема для людей з інвалідністю, яка забезпечує їм рівний доступ і можливість користування ними.

4.1.11 залучальність

Властивість об'єкта, простору, послуги, продукту, системи, політики чи практик, що забезпечує їхню відкритість до потреб людини та/або спільноти людей, запобігаючи виникненню бар'єрів, сприяючи їх усуненню і створенню умов для рівноправної взаємодії й повноцінної та ефективної участі людини та/або спільноти людей у всіх сферах суспільного життя. *Інклюзивність.*

4.1.12 залучення

Процес забезпечення умов для повноцінної, рівноправної та змістовної участі людини та/або спільноти людей у всіх сферах суспільного життя з урахуванням їхніх потреб, досвіду, можливостей, вибору, права висловлювати власну думку та впливати на ухвалення рішень, які їх стосуються. *Інклюзія.*

4.1.13 когнітивна безпека

Захищеність свідомості людини та/або спільноти людей від навмисних інформаційних і психологічних впливів, які можуть спотворювати сприйняття, мислення, пам’ять, ухвалення рішень або поведінку.

4.1.14 когнітивна доступність

Властивість простору, інформації, комунікації, послуги і продукту, що дає людині та/або спільноті людей із різними когнітивними можливостями і потребами змогу знаходити, сприймати, розуміти, запам’ятовувати й використовувати інформацію, орієнтуватися, виконувати дії та ухвалювати рішення.

4.1.15 оцінювання безбар’єрності

Аналізування наявних умов і виявлення чинників, що обмежують доступність для людини та/або спільноти людей, зокрема для людей з інвалідністю, з метою визначення відповідності об’єкта, простору, послуги, продукту чи системи критеріям безбар’єрності.

4.1.16 рівність можливостей

Принцип, за якого людина та/або спільнота людей мають можливість реалізовувати права, розвивати здібності, робити вибір та брати повноцінну та ефективну участь у всіх сферах суспільного життя на рівних умовах з іншими.

4.1.17 самозарадність

Здатність людини та/або спільноти людей відповідати за власне життя, підтримувати власну життєдіяльність, ухвалювати рішення та діяти самостійно або з необхідною підтримкою. *Самостійність. Спроможність.*

4.1.18 сегрегація

Примусове або формалізоване відокремлення людини та/або спільноти людей за певними ознаками (раса, колір шкіри, політичні, релігійні та інші переконання, стать, вік, інвалідність, етнічне та соціальне походження, громадянство, сімейний та майновий стан, місце проживання, мовні або інші ознаки), що призводить до обмеження їхніх законних прав, свобод, можливостей та повноцінної й ефективної участі в усіх сферах суспільного життя.

4.1.19 соціальне відторгнення

Навмисне вилучення людини та/або спільноти людей із життя суспільства, що обмежує їхній доступ до ресурсів, послуг, можливостей, повноцінну та ефективну участь у суспільному житті та реалізацію законних прав і свобод.

4.1.20 суспільне різноманіття

Наявність у суспільстві людей та/або їхніх спільнот, які відрізняються між собою за різними ознаками, зокрема культурними, етнічними, релігійними, мовними, гендерними, віковими, соціально-економічними тощо.

4.1.21 травматичний досвід

Досвід людини та/або спільноти людей, унаслідок якого виникає страх, безпорадність, дисоціація, розгубленість або інші дистресові переживання, що можуть негативно впливати на ставлення людини та/або спільноти людей до себе, світу, їхню поведінку та інші аспекти повсякденного функціювання.

4.1.22 універсальний дизайн

Дизайн предметів, простору, програм і послуг, що забезпечує можливість їх використання всіма людьми без потреби додаткової адаптації чи спеціального проєктування.

4.1.23 унікальність людини

Сукупність неповторних рис, які відрізняють одну особистість від будь-якої іншої.

4.1.24 успроможнення

Підтримка спроможності людини діяти самостійно та ухвалювати рішення, що стосуються її життя.

4.2. Людина та її функціювання

4.2.1 абілітація

Комплекс заходів, спрямованих на досягнення оптимального рівня функціювання людини з вродженими та/або набутими обмеженнями повсякденного функціювання в її середовищі.

4.2.2 безбар'єрне мовлення

Процес практичної реалізації мови, ґрунтований на принципах поваги та людиноцентричності, що передбачає культуру коректного спілкування і добір слів і речень, які не стигматизують, не дискримінують та не відтворюють стереотипів чи упереджень.

4.2.3 вторинний стан здоров'я

Стан здоров'я, що виникає після або у зв'язку з первинним станом здоров'я, травмою, порушенням функцій чи тривалим обмеженням рухливості та може впливати на функціювання і якість життя людини.

4.2.4 деінституціоналізація

Процес, який передбачає перехід від інституційних та інших сегрегованих умов проживання до системи, що забезпечує залучення людини до громади, у якій надають послуги відповідно до потреб і можливостей людини.

4.2.5 знижена мобільність

Стан, за якого людина постійно або тимчасово має труднощі з пересуванням, орієнтуванням чи користуванням об'єктами фізичного оточення, транспортом, інформацією або послугами внаслідок фізичних, психічних, вікових чи інших чинників, а також через наявність бар'єрів у просторі.

4.2.6 людина з інвалідністю

Людина зі стійкими фізичними, психічними або іншими порушеннями, які через взаємодію з різними бар'єрами можуть заважати її повноцінній та ефективній участі в усіх сферах суспільного життя на рівних умовах з іншими.

4.2.7 незалежне життя

Спосіб життя, що передбачає право й можливість людини контролювати власне життя, самостійно ухвалювати рішення, обирати місце та умови проживання, бути повноцінно й ефективно залученою в усі сфери суспільного життя на рівних умовах з іншими людьми та користуватися (за потреби) підтримкою, необхідною для реалізації її прав і свобод.

4.2.8 нейрорізноманіття

Природна варіативність функціювання людського мозку та нервової системи, що зумовлює різноманітність способів сприйняття, мислення, навчання, комунікації, поведінки та опрацювання інформації.

4.2.9 нейрочутливість

Характеристика функціювання нервової системи, пов'язана зі сприйняттям, опрацюванням та реакцією людини на сенсорні, інформаційні або соціальні стимули.

4.2.10 обмеження участі

Труднощі, яких людина зазнає чи може зазнавати в реалізації потреби бути повноцінно й ефективно залученою в усі сфери суспільного життя через взаємодію з фізичними, інформаційними, комунікаційними, цифровими, організаційними, освітніми, економічними та іншими бар'єрами.

4.2.11 підтримувана зайнятість

Модель працевлаштування, що передбачає надавання людині індивідуально визначеної підтримки для отримання та збереження роботи, зокрема в умовах відкритого ринку праці (за можливості).

4.2.12 підтримуване проживання

Форма організованого життя в громаді, що забезпечує людині можливість жити у власному помешканні або спільному житлі з отриманням індивідуально дібраного підтримування, спрямованого на гарантування безпеки, збереження самостійності, контролю над власним життям і його якістю.

4.2.13 порушення розвитку

Вроджені та/або набуті порушення розвитку когнітивних, моторних, комунікативних, соціальних, емоційних або інших функцій людини, які можуть впливати на її здатність до навчання, взаємодію з іншими людьми, повсякденну діяльність, здобування професії, зайнятість і повноцінну та ефективну участь у всіх сферах суспільного життя.

4.2.14 порушення функціювання

Стійке або тимчасове порушення фізіологічних функцій організму чи анатомічних структур тіла, що характеризується їх втратою, зниженням або істотною зміною.

4.2.15 правосуб'єктність

Універсальне право кожної людини бути визнаною суб'єктом права та реалізовувати свої права на рівних умовах з іншими людьми, з доступом до необхідної підтримки (за потреби).

4.2.16 психосоціальна підтримка

Комплекс заходів, що їх надають державні органи, установи сфери охорони здоров'я, соціальної підтримки, організації громадянського суспільства, територіальні громади та уповноважені фахівці з метою захисту, відновлення й зміцнення психосоціального благополуччя людини та/або спільноти людей.

4.2.17 реабілітація

Комплекс заходів, яких потребує людина, що зазнає або може зазнати обмеження повсякденного функціювання внаслідок стану здоров'я або вікових змін у взаємодії з її середовищем.

4.2.18 соціальна допомога

Форма матеріальної або іншої підтримки, яку надають людині в грошовій, натуральній чи іншій формі відповідно до законодавства з метою подолання або пом'якшення складних життєвих обставин, у яких вона перебуває.

4.2.19 соціальна підтримка

Комплекс соціальних послуг, заходів, ресурсів та інших форм допомоги людині у складних життєвих обставинах для збереження її гідності, повернення самостійності та забезпечення соціального залучення й повноцінної та ефективної участі в усіх сферах суспільного життя.

4.2.20 соціальний супровід

Комплекс заходів, що передбачає оцінювання потреб, пошук способів вирішення проблем, регулярні зустрічі чи контакти з людиною як отримувачем соціальної послуги, моніторинг виконання визначених завдань, сприяння в отриманні інших послуг, допомогу в подоланні складних життєвих обставин.

4.2.21 тривалий догляд

Система соціальних і побутових послуг, що надають людині зі стійкими порушеннями функціювання (через вік, хронічну хворобу або інвалідність), яка потребує постійної чи регулярної допомоги для забезпечення базових потреб, підтримування здоров'я, самостійності, незалежності та гідного рівня життя.

4.2.22 труднощі виконання діяльності

Обмеження або перешкоди, з якими людина стикається під час самостійного виконання повсякденних дій чи окремих завдань, що виникають через взаємодію між наявними порушеннями функцій організму та бар'єрами.

4.2.23 ухвалення рішення з підтримкою

Створення умов, у яких людина з інвалідністю має можливість здійснювати власне волевиявлення з метою реалізації її правосуб'єктності.

4.2.24 хронічне захворювання

Захворювання або стан здоров'я тривалого перебігу, що може потребувати довготривалого лікування, спостереження, самокерування або підтримки.

4.3. Доступний простір

4.3.1 альтернативний текст

Стислий текстовий опис візуального елемента (зображення, діаграми, графіка чи іншого нетекстового візуального вмісту), призначений для надавання рівнозначної інформації людині із порушенням зору.

4.3.2 аудіоопис

Додатковий звуковий запис, що описує важливі аспекти візуального вмісту аудіовізуального носія інформації, які неможливо зрозуміти лише з основної звукової доріжки.

4.3.3 біла тростина
Допоміжний засіб мобільності людини, призначений для орієнтування в просторі, виявлення перешкод, безпечного пересування та сигналізування іншим учасникам руху. *Тростина тактильна. Тростина орієнтаційна*.

4.3.4 допоміжний засіб
Зовнішній продукт, зокрема пристрій, обладнання, прилад або програмне забезпечення, спеціально виготовлений чи загальнодоступний, основним призначенням якого є підтримування або поліпшення функціювання, незалежності, добробуту та участі людини, а також запобігання вторинним станам здоров'я.

4.3.5 доступна навігація
Система візуальних, тактильних, звукових, цифрових та інших засобів орієнтування в просторі, що забезпечує людині можливість самостійно, безпечно та зрозуміло пересуватися й отримувати необхідну інформацію про маршрут або об'єкт.

4.3.6 доступний користувацький інтерфейс
Середовище взаємодії з користувачем вебресурсу або мобільного застосунку, спроєктоване в такий спосіб, щоб ним могли користуватися люди з різною здатністю сприйняття, рухливості, когнітивної обробки інформації та сенсорними порушеннями, із використанням принципів розумного пристосування, універсального дизайну й стандартів цифрової доступності.

4.3.7 доступний формат інформації
Формат подання текстової, візуальної чи аудіовізуальної інформації, що забезпечує рівний доступ до неї людям із різною здатністю сприйняття: субтитри, переклад жестовою мовою, аудіоописи, адаптовані цифрові тексти, аудіоверсії, подання інформації простою мовою у форматі легкого читання тощо.

4.3.8 жестова мова
Візуально-знакова мовна система з власною лексико-граматичною структурою.

4.3.9 крісло колісне
Допоміжний засіб мобільності, який допомагає людині з порушенням функціювання пересуватися та зберігати самостійність у повсякденному житті.

4.3.10 легке читання
Спосіб та/або формат подання інформації, адаптований для легкого сприйняття та розуміння.

4.3.11 послуга із забезпечення допоміжними засобами

Вид соціальної (реабілітаційної) послуги з добирання, надавання, адаптації, технічного обслуговування або заміни допоміжних засобів для людини, яка має функційні обмеження, з метою компенсації втраченої або порушеної функції організму, підтримування самостійності та розширення можливостей повноцінної та ефективної участі людини в усіх сферах суспільного життя.

4.3.12 проста мова

Спосіб подання інформації, за якого слова, речення, структура та послідовність викладу роблять її максимально зрозумілою для більшості людей.

4.3.13 розумне пристосування

Необхідні та доречні індивідуальні модифікації й корективи, що не становлять непропорційного чи невиправданого тягаря, застосовувані в конкретному випадку для усунення бар'єрів і забезпечення реалізації людиною з інвалідністю своїх законних прав і свобод на рівних умовах з іншими людьми.

4.3.14 сенсорна навігація

Спосіб орієнтування людини в просторі, що спирається на використання різних видів відчуття (зору, слуху, дотику, нюху, смаку), особливо важливий для людини з порушеннями зору, слуху, когнітивними та іншими порушеннями або в ситуаціях підвищеного стресу.

4.3.15 субтитрування

Синхронний текстовий супровід аудіовізуальної інформації мовою оригіналу або в перекладі, який забезпечує її сприйняття людьми з порушеннями слуху та/або іншими людьми, які потребують текстового дублювання звукового ряду.

4.3.15.1 відкрите субтитрування

Синхронний текстовий супровід аудіовізуальної інформації мовою оригіналу або в перекладі, який постійно відображається та не може бути вимкнений користувачем.

4.3.15.2 приховуване субтитрування

Синхронний текстовий супровід аудіовізуальної інформації мовою оригіналу або в перекладі, відображення якого користувач може самостійно вмикати або вимикати.

4.3.15.3 форсоване субтитрування

Синхронний текстовий супровід аудіовізуальної інформації мовою оригіналу або в перекладі, що містить лише окремі діалоги, написи або іншу текстову інформацію, необхідну для розуміння змісту.

4.3.16 тактильна графіка

Система графічних зображень, що містить рельєфні зображення, тактильні карти, схеми, діаграми та інші матеріали, які дають змогу орієнтуватися в просторі, навчатися й отримувати інформацію.

4.3.17 тактильний індикатор поверхні

Елемент дорожнього або підлогового покриття з визначеним рифленням і контрастним маркуванням, що забезпечує тактильне та візуальне сприйняття інформації під час пересування.

4.3.18 тактильний наземний покажчик

Елемент покриття у вигляді смуг або плит із рельєфною поверхнею та контрастним маркуванням, призначений для орієнтування й безпечного пересування.

4.3.19 тактильний план

Рельєфна схема об’єкта чи території, що забезпечує можливість орієнтування та навігації в просторі.

4.3.20 шрифт Брайля

Система рельєфно-крапкового письма, у якій символи утворюють комбінаціями рельєфних крапок і використовують для читання та запису текстів, чисел, математичних, музичних та інших позначень на дотик.

5. Абетковий покажчик термінів

А

абілітація 4.2.1
адаптивність 4.1.2
аудіоопис 4.3.2
аудит доступності 4.1.3

Б

бар’єр 4.1.4
бар’єр громадянський 4.1.4.1
бар’єр економічний 4.1.4.2
бар’єр інституційний 4.1.4.3
бар’єр інформаційний 4.1.4.4
бар’єр комунікаційний 4.1.4.5
бар’єр культурний 4.1.4.6
бар’єр нормативний 4.1.4.7
бар’єр освітній 4.1.4.8
бар’єр ставленнєвий 4.1.4.9
бар’єр суспільний 4.1.4.10
бар’єр фізичний 4.1.4.11
бар’єр цифровий 4.1.4.12
безбар’єрність 4.1.8
безбар’єрність громадянська 4.1.8.1
безбар’єрність економічна 4.1.8.2
безбар’єрність інституційна 4.1.8.3
безбар’єрність інформаційна 4.1.8.4
безбар’єрність комунікаційна 4.1.8.5
безбар’єрність культурна 4.1.8.6
безбар’єрність нормативна 4.1.8.7
безбар’єрність освітня 4.1.8.8
безбар’єрність ставленнєва 4.1.8.9
безбар’єрність суспільна 4.1.8.10
безбар’єрність фізична 4.1.8.11
безбар’єрність цифрова 4.1.8.12
безпека когнітивна 4.1.14

В

відторгнення соціальне 4.1.19
відчуття залученості 4.1.9

Г

графіка тактильна 4.3.16

Д

деінституціоналізація 4.2.4
дизайн універсальний 4.1.22
догляд тривалий 4.2.21
допомога соціальна 4.2.18
досвід травматичний 4.1.21
доступність 4.1.10

Ж

життя незалежне 4.2.7

З

зайнятість підтримувана 4.2.11
залучальність 4.1.11
залучення 4.1.12
засіб адаптивний 4.1.1
засіб допоміжний 4.3.4
захворювання хронічне 4.2.24

І

індикатор поверхні тактильний 4.3.17
інтерфейс користувацький доступний 4.3.6

К

комунікація безбар’єрна 4.1.5
крісло колісне 4.3.9

Л

людина з інвалідністю 4.2.6

М

мова жестова 4.3.8
мова проста 4.3.12
мобільність знижена 4.2.5
мовлення безбар’єрне 4.2.2

Н

навігація доступна 4.3.5
навігація сенсорна 4.3.14
нейрорізноманіття 4.2.8
нейрочутливість 4.2.9

О

обмеження участі 4.2.10
оцінювання безбар’єрності 4.1.15

П

підтримка психосоціальна 4.2.16
підтримка соціальна 4.2.19
план тактильний 4.3.19
покажчик наземний тактильний 4.3.18
послуга безбар’єрна 4.1.5
послуга із забезпечення допоміжними засобами 4.3.11
порушення розвитку 4.2.13
порушення функціювання 4.2.14
правосуб’єктність 4.2.15
пристосування розумне 4.3.13
проживання підтримуване 4.2.12
простір безбар’єрний 4.1.7

Р

реабілітація 4.2.17
рівність можливостей 4.1.16
різноманіття суспільне 4.1.20

С

самозарадність 4.1.17
сегрегація 4.1.18
стан здоров’я вторинний 4.2.3
субтитрування 4.3.15
субтитрування відкрите 4.3.15.1
субтитрування приховуване 4.3.15.2
субтитрування форсоване 4.3.15.3
супровід соціальний 4.2.20
суспільство безбар’єрне 4.1.6

Т

текст альтернативний 4.3.1
тростина біла 4.3.3
труднощі виконання діяльності 4.2.22

У

унікальність людини 4.1.23
успроможнення 4.1.24

ухвалення рішення з підтримкою 4.2.23

Ф

формат інформації доступний 4.3.7

Ч

читання легке 4.3.10

Ш

шрифт Брайля 4.3.20

ДОДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

Додаток 1

Цільові групи та фахівці у сфері безбар’єрності

1 ветеран з інвалідністю[1]
Людина, яка під час захисту Вітчизни або виконання інших військових чи безпекових заходів отримала стійке порушення функцій організму, яке через наявність бар’єрів може обмежувати її повноцінну та ефективну участь у всіх сферах суспільного життя.

2 дитина з інвалідністю
Дитина зі стійкими фізичними, психічними, інтелектуальними, сенсорними або іншими порушеннями, які через наявність бар’єрів можуть обмежувати її повноцінну та ефективну участь у всіх сферах суспільного життя та зумовлюють потребу в забезпеченні доступності, розумного пристосування чи додаткової допомоги.

3 дитина, яка потребує інтенсивної підтримки
Дитина, яка через стійкі фізичні, психічні, інтелектуальні, сенсорні або інші порушення потребує постійного або тривалого комплексного супроводу в навчанні, комунікації, самообслуговуванні чи інших сферах життя для подолання бар’єрів та її повноцінної та ефективної участі в усіх сферах суспільного життя на рівних умовах з іншими людьми.

4 експерт із прав людей з інвалідністю
Фахівець у сфері правозахисної діяльності, який здійснює оцінювання, консультування та моніторинг дотримання міжнародних і національних стандартів забезпечення прав, свобод та законних інтересів людей з інвалідністю, а також сприяє усуненню інституційних, фізичних, інформаційних та інших бар’єрів у суспільстві.

5 людина з досвідом перебування в полоні
Людина, яку під час збройного конфлікту утримувала в полоні ворожа сторона і яка може потребувати у зв’язку із цим індивідуально визначеної підтримки. *Людина, звільнена з полону.*

[1] Тут і далі в тексті назви осіб вжито у формі чоловічого роду. Водночас, за бажання людини, її правовий статус та професійні назви робіт можуть бути адаптовані для найменування особи жіночої статі, яка виконує відповідні роботи, з урахуванням частини четвертої параграфа 32 Українського правопису, затвердженого рішенням Національної комісії зі стандартів державної мови від 01 березня 2026 року № 47.

6 людина з досвідом ув’язнення

Людина, яка в певний період свого життя перебувала в місці несвободи, зокрема в установі виконання покарань або слідчому ізоляторі, що могло вплинути на її повсякденне функціювання, соціальні зв’язки, реалізацію прав чи інтеграцію в суспільне життя, у зв’язку з чим вона може потребувати індивідуально визначеної підтримки.

7 людина зі зниженою мобільністю

Людина, яка має постійні або тимчасові порушення функціювання і через взаємодію з бар’єрами може стикатися з обмеженнями самостійного пересування, орієнтування, користування транспортом, інфраструктурою, інформацією чи послугами, а тому може потребувати спеціальних умов, розумного пристосування чи індивідуально визначеної підтримки.

8 людина із залежністю

Людина, яка має непереборну потребу у вживанні певних речовин або виконанні певних дій, що впливає на її здоров’я, повсякденне життя чи соціальне функціювання, та може потребувати лікування, індивідуально визначеної підтримки чи реабілітації.

9 людина, яка зазнає відчуження

Людина, яка стикається з проявами дискримінації, бар’єрів чи соціальним відторгненням (за ознакою статі, віку, інвалідності, етнічного походження, бідності, досвіду війни, мови тощо), що зумовлює обмеження її повноцінної та ефективної участі в усіх сферах суспільного життя на рівних умовах з іншими людьми.

10 людина, яка залишила дім через війну

Людина, яка змушена залишити місце свого постійного проживання внаслідок війни, збройного конфлікту, бойових дій, тимчасової окупації або пов’язаних із цим загроз для її життя і через взаємодію з бар’єрами може бути обмежена в повноцінній та ефективній участі в усіх сферах суспільного життя, а тому може потребувати спеціальних умов чи індивідуально визначеної підтримки.

11 людина, яка здійснює догляд

Людина, яка здійснює постійний догляд за іншою людиною через її вік, стан здоров’я, поранення, інвалідність або інші обставини, що зумовлюють таку потребу (зокрема побутова допомога, супровід, підтримування в повсякденному житті, допомога з лікуванням, реабілітація тощо). *Доглядальник*.

12 людина, яка має депресію

Людина, яка має клінічний психічний розлад, що характеризується постійним пригніченим станом, втратою цікавості до будь-якої діяльності і нездатністю виконувати повсякденні справи, у зв'язку з чим вона може потребувати індивідуально визначеної підтримки.

13 людина, яка має досвід невизначеної втрати

Людина, яка зіткнулася зі зникненням безвісти рідної чи близької людини, що може впливати на її психоемоційне благополуччя, повсякденне функціювання та реалізацію законних прав, у зв'язку з чим вона може потребувати індивідуально визначеної підтримки.

14 людина, яка має інвалідність унаслідок війни

Людина, яка має постійні або тимчасові порушення функціювання, що виникли внаслідок дій, подій або умов, пов'язаних із війною, і через взаємодію з бар'єрами може бути обмежена в повноцінній та ефективній участі в усіх сферах суспільного життя, а тому може потребувати спеціальних умов, розумного пристосування чи індивідуально визначеної підтримки. *Людина, яка отримала інвалідність через війну.*

15 людина, яка має інтелектуальні порушення

Людина, яка має стійкі порушення інтелектуального функціювання та адаптивної поведінки, що за наявності бар'єрів можуть обмежувати її повноцінну та ефективну участь у всіх сферах суспільного життя, а тому вона може потребувати спеціальних умов, розумного пристосування чи індивідуально визначеної підтримки.

16 людина, яка має когнітивні порушення

Людина, яка має стійкі порушення когнітивного функціювання, що за наявності бар'єрів можуть обмежувати її повноцінну та ефективну участь у всіх сферах суспільного життя, а тому вона може потребувати спеціальних умов, розумного пристосування чи індивідуально визначеної підтримки.

17 людина, яка має комунікативні порушення

Людина, яка має стійкі порушення комунікації, що за наявності бар'єрів можуть обмежувати її можливість спілкуватися, отримувати та передавати інформацію, брати повноцінну та ефективну участь у всіх сферах суспільного життя, а тому вона може потребувати спеціальних умов, розумного пристосування чи індивідуально визначеної підтримки.

18 людина, яка має нейровідмінність

Людина, спосіб мислення, навчання, сприйняття, обробляння інформації, комунікації чи взаємодії зі світом якої відрізняється та є одним із проявів нейрорізноманіття, що за наявності бар'єрів може обмежувати її повноцінну та ефективну участь у всіх сферах суспільного життя, а тому вона може потребувати спеціальних умов, розумного пристосування чи індивідуально визначеної підтримки.

19 людина, яка має порушення зору

Людина, яка має стійкі або тимчасові порушення зорового функціювання, що за наявності бар'єрів можуть обмежувати її повноцінну та ефективну участь у всіх сферах суспільного життя, а тому вона може потребувати спеціальних умов, розумного пристосування чи індивідуально визначеної підтримки.

20 людина, яка має порушення мови та/або мовлення

Людина, яка має стійкі або тимчасові порушення мови та/або мовлення, що за наявності бар'єрів можуть впливати на сприйняття, розуміння, передавання інформації чи висловлювання думок за допомогою усного, письмового, жестового або інших способів комунікації, а тому вона може потребувати спеціальних умов, розумного пристосування чи індивідуально визначеної підтримки.

21 людина, яка має порушення розпізнавання кольору

Людина, яка має стійкі або тимчасові порушення або повну нездатність розрізняти певні кольори чи відтінки, що зумовлює обмеження її повноцінної та ефективної участі в усіх сферах суспільного життя на рівних умовах з іншими людьми, а тому вона може потребувати спеціальних умов, розумного пристосування чи індивідуально визначеної підтримки.

22 людина, яка має порушення руху

Людина, яка має стійкі порушення рухових функцій (координації, ходьби, пересування, самообслуговування), що зумовлює обмеження її повноцінної та ефективної участі в усіх сферах суспільного життя на рівних умовах з іншими людьми, а тому вона може потребувати спеціальних умов, розумного пристосування чи індивідуально визначеної підтримки.

23 людина, яка має порушення слуху

Людина, яка має стійкі або тимчасові, часткові або повні порушення здатності сприймати звуки, що зумовлює обмеження її повноцінної та ефективної участі в усіх сферах суспільного життя на рівних умовах з іншими людьми, а тому вона може потребувати спеціальних умов, розумного пристосування чи індивідуально визначеної підтримки.

24 людина, яка має психосоціальні порушення
Людина, яка має тривалі психосоціальні порушення, що можуть впливати на її емоційний стан, поведінку, сприйняття чи взаємодію з іншими, що зумовлює обмеження її повноцінної та ефективної участі в усіх сферах суспільного життя на рівних умовах з іншими людьми, а тому вона може потребувати спеціальних умов, розумного пристосування чи індивідуально визначеної підтримки.

25 людина, яка має травматичний досвід
Людина, яка пережила або переживає події, пов'язані з реальною чи сприйнятою загрозою життю, здоров'ю або безпеці, що можуть мати тривалий вплив на її психічний, емоційний, фізичний стан чи соціальне функціювання, а тому вона може потребувати спеціальних умов, розумного пристосування чи індивідуально визначеної підтримки.

26 людина, яка має хронічне захворювання
Людина, яка має хронічне захворювання, що може впливати на її здоров'я, повсякденне функціювання, реалізацію законних прав та повноцінну й ефективну участь у всіх сферах суспільного життя, а тому вона може потребувати спеціальних умов, розумного пристосування чи індивідуально визначеної підтримки.

27 людина, яка перебуває поза ринком праці
Людина працездатного віку, яка не бере участі в оплачуваній трудовій діяльності та не шукає роботи, у зв'язку з чим вона може потребувати додаткової підтримки.

28 людина, яка пересувається на кріслі колісному
Людина, яка використовує крісло колісне для пересування постійно або впродовж певного періоду життя, у зв'язку з чим вона може потребувати індивідуально визначеної підтримки. *Людина, яка послуговується кріслом колісним. Людина, яка ходить на кріслі колісному.*

29 людина, яка послуговується протезом
Людина, яка втратила кінцівку і може використовувати протез (верхньої кінцівки) або ходити на протезі (нижньої кінцівки), у зв'язку з чим вона може потребувати індивідуально визначеної підтримки. *Людина, яка використовує протез. Людина, яка ходить на протезі.*

30 людина, яка постраждала від насильства

Людина, яка зазнала насильства, що може впливати на її здоров'я, безпеку, повсякденне функціювання, реалізацію законних прав і повноцінну та ефективну участь у всіх сферах суспільного життя, у зв'язку з чим вона може потребувати індивідуально визначеної підтримки.

31 людина, яка потребує зайнятості з підтримкою
Людина, яка через стан здоров'я чи життєві обставини має бар'єри в працевлаштуванні, у зв'язку з чим вона може потребувати адаптації робочого місця або супроводу для успішної та тривалої роботи.

32 людина, яка потребує індивідуально визначеної підтримки
Людина, яка через стан здоров'я чи життєві обставини потребує додаткових послуг, адаптації, розумного пристосування, допоміжних засобів чи інших форм підтримки для реалізації її законних прав, задоволення потреб або повноцінної та ефективної участі в усіх сферах суспільного життя.

33 молода людина поза освітою
Людина, яка на певний момент не працює, не здобуває формальної чи неформальної освіти, а також не проходить професійної підготовки або підвищення кваліфікації, у зв'язку з чим вона може потребувати індивідуально визначеної підтримки. *Молода людина поза професійним навчанням.*

34 персональний помічник
Фахівець або уповноважена особа, що надає індивідуальну підтримку людині з інвалідністю чи з порушеннями здоров'я для усунення фізичних і соціальних бар'єрів, забезпечення її автономії, самостійного проживання та рівноправної участі в житті громади.

35 спеціальний педагог
Кваліфікований або акредитований фахівець, що працює з людьми з особливими освітніми потребами, зокрема дітьми та підлітками, які потребують індивідуально визначеної підтримки в навчанні. *Педагог із розвитку.*

36 студент, який потребує підтримки в навчанні
Людина, що здобуває вищу або фахову передвищу освіту, має стійкі порушення здоров'я і через наявні бар'єри потребує розумного пристосування чи індивідуально визначеної підтримки для рівноправної участі в освітньому процесі.

37 учень, який потребує підтримки в навчанні

Людина, що здобуває загальну середню чи професійну освіту, має стійкі порушення здоров’я і через наявні бар’єри потребує розумного пристосування чи індивідуально визначеної підтримки для рівноправної участі в освітньому процесі.

38 фахівець із безбар’єрності

Професійно підготовлена людина, що має необхідну кваліфікацію у сфері безбар’єрності та працює над упровадженням принципів рівності можливостей, доступності, залучальності, універсального дизайну у фізичному, інформаційному, цифровому та іншому просторі, послугах відповідно до наявних компетентностей.

39 фахівець із навчання орієнтування в просторі

Професійно підготовлена людина, що навчає осіб із порушенням зору навичок самостійної фізичної мобільності, орієнтування в просторі, використання допоміжних засобів, технологій та адаптивних стратегій життєдіяльності.

40 фахівець із розвитку дитини

Професійно підготовлена людина, що працює з дітьми, які потребують індивідуально визначеної підтримки в навчанні, зокрема з можливими порушеннями розвитку, когнітивними або ментальними порушеннями.

41 фахівець із супроводу ветеранів та демобілізованих осіб

Професійно підготовлена людина, що забезпечує індивідуальний супровід ветеранів та осіб, звільнених із військової служби, для їхньої соціальної адаптації, реалізації законних прав, отримання соціальних, медичних, реабілітаційних, освітніх, адміністративних та інших передбачених законодавством послуг через надавання консультацій, координацію взаємодії з органами державної влади, місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями.

42 фахівець із супроводу в працевлаштуванні

Професійно підготовлена людина, що здійснює індивідуальний супровід людини, надає їй інформаційну підтримку та консультування в процесі формування якісної пропозиції на ринку праці, а також регулярно проводить моніторинг її зайнятості або навчання.

43 фахівець у сфері підтримки прав людей з інвалідністю

Професійно підготовлена людина, що працює над розробленням, реалізацією або моніторингом політик, програм чи послуг, спрямованих на забезпечення рівних прав і можливостей для людей з інвалідністю.

Додаток 2

Вікові групи[2]

1 вік
Тривалість життя людини від народження до певного моменту; період часу, який характеризується відповідними закономірностями індивідуального розвитку, дорослішання та/або старіння, охоплює певні етапи.

2 вік дитячий
Етап індивідуального розвитку людини, що охоплює період від 0 до 17 років.

3 вік довгожителя
Етап життя людини, що охоплює період від 90 років і більше.

4 вік дорослий
Етап індивідуального розвитку людини, що охоплює період від 18 років і більше.

5 вік молодий
Етап індивідуального розвитку людини, що охоплює період від 14 до 35 років.

6 вік підлітка
Етап індивідуального розвитку людини, що охоплює період від 14 до 17 років.

7 вік середній
Етап індивідуального розвитку людини, що охоплює період від 36 до 59 років.

8 вік старший
Етап індивідуального розвитку людини, що охоплює період від 60 років і більше.

[2] У цих конструкціях прийменник «до» відповідно до норм української літературної мови вжито у значенні «включно».

ПІСЛЯМОВА

Безбар'єрність – підхід до формування політик, простору, послуг та комунікації, що виявляє й усуває бар'єри, забезпечує рівні можливості та участь людини незалежно від її індивідуальних рис, життєвих обставин чи досвіду. У лінгвістичному контексті – це система визначень, що описують процеси, послуги, явища, людей, простір тощо та відповідають таким світоглядним принципам, як точність, нейтральність, недискримінація, повага до людської гідності.

Принцип точності відповідає за використання мовних засобів, які коректно й однозначно описують процес, послугу, явище, людину чи простір і відповідають змісту поняття та контексту їх застосування (наприклад, варто розрізняти поняття *людина з інвалідністю* і *людина з порушенням функціювання,* оскільки вони не є тотожними, або *людина, звільнена з полону*, та *людина, що перебуває в полоні,* якщо йдеться про різні аспекти досвіду).

Принцип нейтральності відповідає за використання мовних засобів, які описують процес, послугу, явище, людину чи простір без емоційно забарвлених або стигматизувальних характеристик, оцінних суджень та прихованого підтексту (наприклад, рекомендовано вживати *людина з інвалідністю* замість *інвалід; сім'я, яка перебуває у складних життєвих обставинах,* замість *неблагополучна сім'я; людина старшого віку* замість *людина похилого віку*).

Принцип недискримінації відповідає за використання мовних засобів, які безпосередньо захищають рівність усіх людей у мовному просторі (наприклад, варто уникати протиставлення *здорові люди – люди з інвалідністю, нормотипові – ненормотипові молоді люди*, оскільки такі формулювання створюють уявлення про норму й відхилення від неї).

Принцип поваги до людської гідності полягає у використанні мовних засобів, які визнають безумовну цінність кожної людини, підкреслюють її самостійність та суб'єктність, а також унеможливлюють знеособлення (наприклад, не можна ототожнювати людину з її діагнозом, соціальним статусом чи життєвими обставинами, тому рекомендовано вживати *людина, яка пересувається на кріслі колісному,* а не *візочник*).

Одним із ключових завдань у межах цього процесу є усвідомлення впливу мови на формування суспільних уявлень, цінностей і моделей взаємодії між людьми. Мова виконує не лише комунікативну функцію, а є й вагомим чинником формування установок, очікувань, стереотипів і практик ставлення до різних суспільних груп.

Людиноцентричний підхід – підхід, за якого в центрі уваги під час розроблення політик, послуг, простору, комунікації та ухвалення рішень перебуває людина, її гідність, права, потреби, досвід і право на самовизначення. У контексті безбар'єрної комунікації це означає використання такої термінології, яка не прирівнює людину до її стану здоров'я, інвалідності, соціального статусу чи іншої окремої характеристики, поважає право людини

на самовизначення та враховує контекст спілкування.

Світова практика засвідчує існування двох основних підходів до позначення людей у контексті безбар'єрності та прав людини.

Одним із принципів людиноцентричного підходу є «мова, що ставить на перше місце людину», а не її стан здоров'я, життєвий досвід, соціальний статус чи інші характеристики. Такий підхід підкреслює, що жодна окрема ознака не характеризує людину повністю. Він є поширеним у документах міжнародних організацій, діяльності державних інституцій та правозахисній практиці (наприклад, активними в ужитку є конструкції *людина з порушенням зору; людина, що має бойовий досвід; людина з аутизмом; людина з ампутованою кінцівкою; людина, яка здійснює догляд,* тощо).

Другий підхід спирається на самоідентифікацію спільнот і ґрунтований на праві людини визначати прийнятні для себе форми ідентифікації (наприклад, уживання конструкцій *аутична людина, глуха людина* тощо).

Цей Стандарт державної мови розроблений на засадах людиноцентричного підходу. Він унормовує використання відповідних термінів в офіційному спілкуванні, документообігу, нормативно-правових актах, освітніх і наукових текстах. Водночас положення цього Стандарту державної мови не обмежують право окремих людей або спільнот використовувати інші форми самоідентифікації в особистому, громадському чи культурному спілкуванні.

Рекомендуємо розмежовувати вживання слів *людина* та *особа* й використовувати їх для різних цілей. У людиноцентричній і безбар'єрній комунікації слово *людина* є більш природним і зрозумілим. Воно підкреслює людську гідність, досвід, потреби і не створює відчуття формалізованого чи бюрократичного спілкування. Тому термін *людина* радимо використовувати для позначення носія прав і свобод людини.

Слово *особа* є звичною юридичною категорією, проте його варто застосовувати переважно для позначення суб'єкта правовідносин, оскільки традиційно його використовували саме в юридичному контексті. На наш погляд, воно є більш формалізованим, віддаленим порівняно зі словом *людина*. У нормативно-правових актах термін *особа* / *особи* використовують як універсальну правову категорію для позначення фізичних осіб.

Перехід до термінології безбар'єрності в нормативно-правових актах може тривати певний час, тому у випадках, коли нормативно-правовий акт установлює офіційну назву статусу, групи чи іншого юридичного поняття, таку назву можна використовувати без змін під час покликання на відповідний акт або юридичний статус (наприклад, замість терміна *діти-сироти* можна вживати *діти, які мають статус дітей-сиріт*). Водночас у всіх інших випадках рекомендуємо використовувати сучасну термінологію відповідно до цього Стандарту державної мови.

У сфері офіційного спілкування, діловодстві, медіа, публічних виступах, а також у внутрішніх документах підприємств, установ і організацій

рекомендовано уникати використання термінів і найменувань, що є застарілими, стигматизувальними, редукціоністськими або такими, що зводять людину до її стану здоров'я, порушення функціювання, соціального статусу чи іншої окремої ознаки. Зокрема, не рекомендовано використовувати такі лексеми: *інвалід, паралітик, ампутант, діабетик, глухонімий, шизофренік, псих, даун, людина з особливими потребами, людина з обмеженими можливостями, неповносправний, непрацездатний* тощо, а також утворені від них фемінітиви та інші граматичні форми. Такі найменування не відповідають принципам людиноцентричності, термінологійної точності та нейтральності, суперечать сучасним правозахисним підходам і можуть сприяти відтворенню дискримінаційних мовних практик за медичною моделлю презентації людини як «дефектної».

У процесі формування сучасної української термінології безбар'єрності особливого значення набуває перегляд термінів, що сформувалися в межах застарілих підходів до розуміння інвалідності, соціального захисту, освіти та суспільної участі людини або можуть містити дискримінаційний потенціал.

Зокрема, потребують фахового переосмислення та поступового оновлення певні терміни.

Каліцтво, трудове каліцтво – поняття, зосереджені лише на обмеженнях людини. Залежно від контексту доцільно використовувати більш нейтральні формулювання (наприклад, *травма, виробнича травма, ушкодження здоров'я, стійке порушення функціювання, інвалідність унаслідок нещасного випадку на виробництві* тощо).

Олігофренопедагог, корекційний педагог, тифлопедагог, сурдопедагог – історично сформовані професійні назви, окремі компоненти яких можуть сприймати як такі, що підкреслюють «дефектність» або «неповноцінність» людини. Під час подальшого розвитку термінології доцільно переходити до назв, які описують сферу професійної діяльності та підтримки, а не характеристику людини (наприклад, *спеціальний педагог*).

Сирота, відмовник, напівсирота, дитдомівець, підопічний, інтернатська дитина, виходець з інтернату – поняття, що можуть редукувати особистість до її соціального статусу або життєвого досвіду. Залежно від контексту рекомендовано використовувати людиноцентричні формулювання (наприклад, *дитина, позбавлена батьківського піклування; дитина, батьки якої померли або загинули; молода людина, яку виховували в закладі інституційного догляду,* тощо).

Неповноцінна сім'я, неповна сім'я – поняття, що створюють ієрархію сімейних форм. Доцільно використовувати нейтральні назви, які описують склад сім'ї (наприклад, *сім'я, у якій дитину виховує один із батьків*).

Уразливі групи, уразливі категорії населення, неблагополучні сім'ї – поняття, що можуть формувати негативну ідентичність людей. Рекомендовано не узагальнювати в групи і використовувати формулювання, які описують умови чи обставини (наприклад, *людина або сім'я, яка перебуває у складних життєвих*

обставинах; людина, яка потребує індивідуально визначеної підтримки; людина, для якої існують підвищені ризики обмеження доступу до послуг або можливостей, тощо).

Для позначення груп дітей за ознакою інвалідності (за потреби) варто використовувати словосполучення *діти з інвалідністю* та *діти без інвалідності.* Термін *дитина (діти) з особливими освітніми потребами* доцільно використовувати лише в контексті освіти, організації освітнього процесу та надавання освітньої підтримки. Не рекомендовано використовувати назви на зразок *нормотипові діти, ненормотипові діти, особливі діти, інклюзивні діти* тощо.

Для позначення категорії людей старшого віку замість поширеного *людина похилого віку, літня людина* рекомендовано використовувати словосполучення *людина старшого віку.*

Варто також уникати поняття *категорії людей,* оскільки слово «категорії» переважно асоціюється зі статистичним, адміністративним або медичним контекстом – коли людину описують через статус, а не як суб'єкта з власним досвідом. Визначення «категорії» створює враження абстрактної класифікації та сегрегації населення, що не повною мірою відповідає сучасному людиноцентричному та правозахисному підходу. Натомість доцільно використовувати поняття *суспільні групи,* яке відображає соціальний характер об'єднання людей.

Суспільні групи – спільнота людей, об'єднаних спільним досвідом, роллю, статусом, інтересами, потребами, умовами життя або іншими ознаками (наприклад, *ветерани та ветеранки, люди з досвідом внутрішнього переміщення, люди старшого віку*).

Під час опису соціальних, економічних чи інших життєвих обставин людини доцільно уникати формулювань, які можуть закріплювати стигматизувальну характеристику або визначати людину винятково через її життєву ситуацію, яка є плинною. У багатьох випадках більш коректним є опис умов, бар'єрів, простору або чинників, що впливають на становище людини.

Наведені альтернативні формулювання мають рекомендаційний характер і застосовують з урахуванням контексту. Детальні пояснення щодо використання термінів, їх нормативного статусу, рекомендованих замін, прикладів уживання та винятків наведено у цьому Стандарті державної мови та додатках до нього.

Термінологія, сформована на засадах людиноцентричності, сприяє формуванню поваги до людської гідності, утвердженню суспільної різноманітності як цінності та розвитку безбар'єрного простору для всіх.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Азін В. О., Байда Л. Ю., Грибальський Я. В., Красюкова-Еннс О. В. Доступність та універсальний дизайн : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. Байди Л. Ю., Красюкової-Еннс О. В. Київ, 2013. 128 с.

2. Альбом безбар'єрних рішень. URL: https://surl.lt/sgwehq

3. Байда Л. Ю., Красюкова-Еннс О. В., Буров С. Ю., Азін В. О., Грибальський Я. В., Найда Ю. М. Інвалідність та суспільство : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. Байди Л. Ю., Красюкової-Еннс О. В. Київ, 2012. 216 с.

4. Безбар'єрна грамотність. Дія. Освіта. URL: https://surl.li/dzccmb

5. Безбар'єрність у галузі гостинності. Дія. Освіта. URL: https://surl.li/ovewtf

6. Безбар'єрність у реабілітаційних відділеннях. URL: https://surl.lt/ugxrkw

7. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

8. Державні будівельні норми В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будинків і споруд. Основні положення», затверджені наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 30 листопада 2018 року № 327. URL: https://mindev.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-zminy-3-dbn-v22-402018-inkliuzyvnist-budivel-i-sporud-osnovni-polozhennia

9. Довідник безбар'єрності. URL: https://bf.in.ua/

10. Довідник з відбудови міст. URL: https://surl.li/jksfij

11. Дослідження доступності міських просторів. URL: https://surl.li/xcvlyr

12. ДСТУ EN 301 549:2022 Інформаційні технології. Вимоги щодо доступності продуктів та послуг ІКТ (EN 301 549 V3.2.1 (2021-03), IDT), затверджений наказом Державного підприємства «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» (ДП «УкрНДНЦ») від 05 травня 2022 року № 68.

13. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / ред. кол.: О. С. Мельничук (гол. ред.), В. Т. Коломієць, О. Б. Ткаченко ; АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Київ : Наукова думка, 1982–2012 (видання триває).

14. Європейська соціальна хартія (переглянута). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text

15. Заєркова Н., Трейтяк А. Інклюзивна освіта від А до Я : порадник для педагогів і батьків. Київ, 2016. 68 с.

16. Іванова О., Маланчій В., Опаленик Я. Інклюзивна школа : порадник для керівників закладів загальної освіти. URL: https://surl.li/gyazmj

17. Інвалідність / О. М. Ціборовський // Енциклопедія сучасної України [Електронний ресурс] / ред. кол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк

[та ін.]. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень Національної академії наук України, 2011. URL: https://esu.com.ua/article-13319.

18. Інклюзивна молодіжна робота. Дія. Освіта. URL: https://surl.li/xzpvbl

19. Іпатов А. В., Сергієні О. В., Войтчак Т. Г. Інвалідність як інтегрований показник стану здоров'я населення України. Дніпропетровськ : Пороги, 2002.

20. Колупаєва А., Таранченко О. Інклюзивна освіта: від основ до практики : [монографія]. Київ : ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 152 с.

21. Комунікаційна стратегія щодо створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2024 року № 1301-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1301-2024-%D1%80#Text

22. Конвенція про права дитини, ратифікована постановою Верховної Ради України від 27 лютого 1991 року № 789-XII. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_021

23. Конвенція про права осіб з інвалідністю, схвалена Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй (ООН) 13 грудня 2006 року. URL: https://surl.li/zjvdqs

24. Факультативний протокол до Конвенції про права осіб з інвалідністю. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g72#Text

25. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text

26. Маланій Н. Дизабіліті та інвалідність: генеалогія понять. *Південний архів (філологічні науки).* 2018. URL: https://pa.journal.kspu.edu/index.php/pa/article/view/495/494

27. Методичні рекомендації щодо забезпечення безбар'єрності у сфері медіа, затверджені наказом Міністерства культури та інформаційної політики України від 25 червня 2024 року № 446. URL: https://mcsc.gov.ua/wp-content/uploads/2024/06/446_nakaz.pdf

28. Миронова С. П. Нова українська школа: особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах : навч.-метод. посіб. Тернопіль : Астон. 2020. 176 с.

29. Настанови з доступності вебвмісту (WCAG) 2.1. URL: https://www.w3.org/Translations/WCAG21-ua/

30. Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 року № 366 (в редакції розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 березня 2025 року № 294-р). URL: https://surli.cc/kgtzvg

31. Класифікатор функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я НК 030:2022 (наказ Міністерства економіки України від 09 квітня 2022 року № 810 «Про затвердження національного класифікатора НК 030:2022) (зі змінами)). URL: https://moz.gov.ua/uploads/8/44015-nk_030_2022_klasifikator_funkcionuvanna_obmezenna_zittedial_nosti.pdf

32. Основні гуманітарні стандарти. URL: https://surl.li/xbdzbz

33. Попов Д. Короткий посібник із цифрової доступності. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-06/korotkiy_posibnik_z_cifrovoi_dostupnosti_-_ukr.pdf

34. Попова О. А. Сучасні тенденції формування безбар'єрної архітектури : конспект лекцій (для студентів 3 курсу денної форми навчання спеціальності 191 – Архітектура та містобудування). Харків : Харків. національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова, 2021. 80 с.

35. Права людини: знати, щоб захищати. Що треба знати про захист прав дітей з інвалідністю : метод. посіб. / за заг. ред. Софій Н. З. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 52 с.

36. Практичний посібник з питань рівності людей з інвалідністю в ЗМІ: репрезентація, доступність, керування. URL: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000391556

37. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01 грудня 2022 року № 2811-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text

38. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні : Закон України 06 вересня 2012 року № 5207-VI. URL: https: //zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text

39. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні : Закон України 21 березня 1991 року № 875-XII. URL: https: //zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text

40. Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я : Закон України 03 грудня 2020 року № 1053-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text

41. Просто про інклюзивну освіту. URL: https://mon.gov.ua/ua/prosto-pro-inklyuzivnu-osvitu

42. Рекомендації щодо викладення інформації суб'єктами владних повноважень у форматах, що забезпечують доступність її сприйняття, схвалені розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2023 року № 1046-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1046-2023-%D1%80#Text

43. Саламанська декларація та рамки дій щодо освіти осіб з особливими освітніми потребами, схвалена на Всесвітній конференції щодо освіти осіб з особливими освітніми потребами. Саламанка, Іспанія, 1994. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-94#Text

44. Складові безбар'єрності. URL: https://bf.in.ua/components/

45. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. Київ, 1974.

46. Словник української мови : у 20 т. / Український мовно-інформаційний фонд Національної академії наук України. URL: https://sum20ua.com/

47. Словник української мови : в 11 т. Київ : Наукова думка, 1970–1980. URL: https://sum11.com.ua/

48. Стала мобільність у громадах : рекомендації щодо відновлення. URL: https://decentralization.ua/uploads/library/file/839/Посібник_Стала_мобільність_у_територіальних_громадах.pdf

49. Стратегія Ради Європи про права осіб з інвалідністю на 2017–2023 роки. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/evropi.pdf

50. Універсальний дизайн у громаді: простір, предмети, інформація та послуги. URL: https://surl.li/eoyizm

51. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки підруч. / З. М. Шевців. Київ : Центр навчальної літератури, 2016. 248 с.

52. Шулик В. В. Про інклюзивність у теорії і практиці проектування будівель і споруд. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування.* 2020, (57). С. 365–378. URL: https://archinform.knuba.edu.ua/article/view/221358/pdf_75

53. AccessibleEU – Resource Centre. URL: https://accessible-eu-centre.ec.europa.eu

54. AccessibleEU. A general approach to cognitive accessibility URL: https://accessible-eu-centre.ec.europa.eu/general-approach-cognitive-accessibility_en

55. Committee on the Rights of Persons with Disabilities. General comment No. 2: Article 9 – Accessibility. 2014. URL: https://digitallibrary.un.org/record/812025?v=pdf

56. Committee on the Rights of Persons with Disabilities. General comment No. 5: Living independently and being included in the community. 2017. URL: https://digitallibrary.un.org/record/1311739?v=pdf

57. Committee on the Rights of Persons with Disabilities. General comment No. 6: Equality and non-discrimination. 2018. URL: https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no6-equality-and-non-discrimination

58. Council of Europe. Human Rights: A Reality for All – Disability Strategy 2017–2023. URL: https://www.coe.int/en/web/disability/strategy-2017-2023

59. Directive (EU) 2016/2102 of the European Parliament and of the Council of 26 October 2016 on the accessibility of the websites and mobile applications of public sector bodies (Text with EEA relevance). URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2016/2102/oj

60. Directive (EU) 2019/882 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on the accessibility requirements for products and services (Text with EEA relevance). URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/882/oj/eng

61. Strategy for the Rights of Persons with Disabilities 2021–2030. URL: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3e1e2228-7c97-11eb-9ac9-01aa75ed71a1/language-en

62. Inclusive Communication in the GSC. 2018. URL: https://www.consilium.europa.eu/media/35446/en_brochure-inclusive-communication-in-the-gsc.pdf

63. Global report on assistive technology. Geneva : World Health Organization and the United Nations Children's Fund (UNICEF), 2022. URL: https://iris.who.int/server/api/core/bitstreams/17a1cbf6-be26-466c-9fca-ab80eeb2d192/content

64. ISO 21801-1:2020 – Cognitive accessibility. URL: https://www.iso.org/standard/71671.html

65. ISO 30071-1:2019 – Code of practice for creating accessible ICT products and services. URL: https://www.iso.org/standard/70913.html

66. ISO 21542:2021. Building construction – Accessibility and usability of the built environment. URL: https://www.iso.org/standard/71860.html

67. ISO 24495-1:2023. Plain language – Part 1: Governing principles and guidelines. URL: https://www.iso.org/standard/78907.html

68. Walter Cronkite School of Journalism and Mass Communication. Arizona State University. Disability Language Style Guide. URL: https://cronkite.asu.edu/sites/g/files/litvpz4131/files/2025-12/NCDJ-STYLE-GUIDE-EDIT-2021-SILVERMAN.pdf

69. Disability-Inclusive Language Guidelines. URL: https://www.ungeneva.org/en/about/accessibility/disability-inclusive-language

70. Disability-Inclusive Communications Guidelines. 2022. URL: https://digitallibrary.un.org/record/4042358/files/1401388-EN.pdf